

Maria Chamier-Gliszczyńska

Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku

Książka elektroniczna dla czytelników niewidomych i słabowidzących w Sekcji Multimedialnej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Słupsku

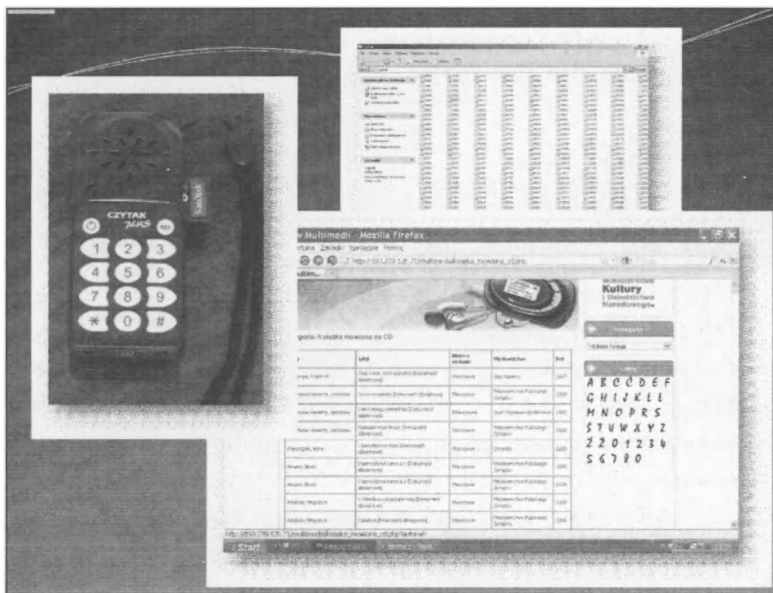
Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku to jedna z pierwszych placówek w mieście świadczących usługi osobom niewidomym. Dla nich już od połowy lat 60-tych rozpoczęto gromadzenie dokumentów dźwiękowych w zapisie analogowym na kasetach szpulowych a od połowy lat 70 na kasetach magnetofonowych. Jedynym wówczas wydawnictwem rozpowszechniającym książki mówione był Zakład Nagrań i Wydawnictw Polskiego Związku Niewidomych w Warszawie. Do 2007 roku zakupiono ponad 23 tysiące kaset, na których zgromadzono około 2500 książek. Każdy z tytułów nagrany był na kilku lub kilkadziesiąt kasetach. Rekordową pozycją okazał się „Archipelag Gułag” Aleksandra Sołżenicyna, który składał się z 90 kaset, natomiast na 66 kasetach nagrano „Dziedzictwo” Zofii Kossak Szczuckiej, „Cichy Don” Michała Szolochowa na 63 kasetach, podobnie jak „Noce i Dnie” Marii Dąbrowskiej. Gromadzony przez bibliotekę przez ponad 30 lat księgozbiór dźwiękowy z miesiąca na miesiąc stawał się przestarzały i mało wykorzystywany.

Wraz z rozwojem i upowszechnianiem się zapisu dźwięku w formacie MP3, pojawiły się pierwsze audiobooki, wraz z nimi wydawnictwa książki dźwiękowej (Propaganda, Mozaika, Aleksandria, Agencja Artystyczna MTJ). Audiobooki zaczęły wydawać też oficyny książek drukowanych, takie jak: Media Rodzina (seria o Harrym Potterze), Znak („Nowe przygody Mikołajka”), Muza („Cień wiatru” Carlosa Ruiza Zafona). W tym samym czasie Zakład Nagrań i Wydawnictw PZN rozpoczął nagrywanie książek w kodowanym formacie mp3 - formacie Czytaka (nazwa pochodzi od urządzenia lektorskiego o tej samej nazwie), równocześnie digitalizując tytuły nagrywane wcześniej na kasetach. Książki, które dotychczas nagrywano na kilkadziesiąt kasetach, mieściły się teraz na jednej płycie. W krótkim czasie w swojej ofercie PZN posiadał już 4000 tytułów w interpretacji najlepszych polskich lektorów (Ksawery Jasieński, Mirosław Utta) i aktorów (Zbigniew Zapasiewicz, Jan Englert).

Mimo bogatej oferty rynkowej, bez wsparcia finansowego z zewnątrz, przekształcenie dźwiękowego zbioru książek analogowych na cyfrowy, nie byłoby możliwe. W 2009 roku, w 200 rocznicę urodzin Louisa Braille'a, twórcy

pisma dla niewidomych, w MBP powstał projekt: „Nowoczesne czytelnictwo osób niewidomych”, na który otrzymaliśmy dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości ponad 80 tysięcy złotych.

Harmonogram naszych prac w projekcie obejmował następujące obszary działania: zakup książek w najnowszym formacie cyfrowym, kodowanym MP3 tzw. formacie Czytaka. W ramach projektu zakupiono **561** tytułów książek. W tym celu przejrzano ofertę Wydawnictw Związku Niewidomych zawierającą opisy ponad 4000 tysięcy tytułów i złożono 12 zamówień. 85% zakupionych tytułów to książki nowe, których nie posiadaliśmy na kasetach a 15% to pozycje, które mieliśmy na analogowych nośnikach audio, niestety mocno już zniszczone. Podczas całego okresu nabywania książek trwały konsultacje z czytelnikami, gdyż przy zakupie pod uwagę brano właśnie preferencje czytelnicze użytkowników.

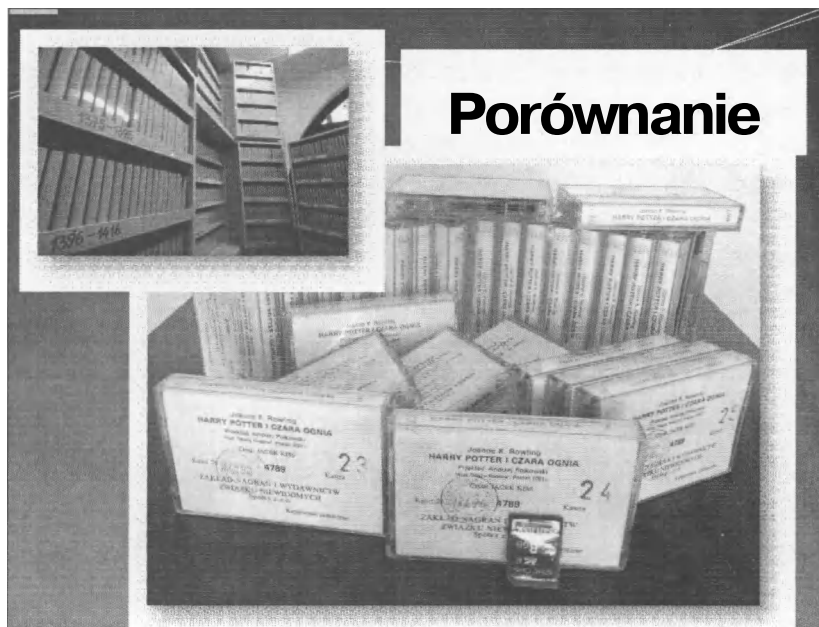

Zdjęcie: Sławomir Żabicki

Kolejnym punktem w harmonogramie działań była ewidencja zakupionych książek oraz ich skatalogowanie. Opis katalogowy wzbogacony został o słowa kluczowe, które oddają tematykę i charakter książek. Oprócz fachowych haseł przedmiotowych dodano określniki typu: romans, książka obyczajowa, kryminał, książka społeczna i wiele, wiele innych, które są niezwykle pomocne przy wyborze literatury dla

niepełnosprawnych czytelników.

Nowe standardy czytelnicze osób niewidomych to również umiejętność

Zdjęcie: Sławomir Żabicki

korzystania z elektronicznego katalogu książek. W tym celu zakupiono komputer i wyposażono go w syntezytor mowy, który pozwolił specjalście informatykowi na utworzenie i udźwiękowanie katalogu.

Zakup odtwarzaczy typu Czytawk, stanowił kolejny punkt projektu. Książki nagrane w kodowanym MP3 tzw. formacie Czytawka, odtwarzane są dzięki urządzeniu o tej samej nazwie. Jedynym producentem w Polsce tych urządzeń jest Spółdzielnia Nowa Praca Niewidomych w Warszawie. W ramach projektu zakupiono 17 takich urządzeń. Najnowszy model Czytawka zaopatrzony jest w kartę SD o pojemności 8 gigabajtów, na którą można nagrać ponad 500 godzin książek mówionych - odpowiednik 500 kaset magnetofonowych. Jest to urządzenie w pełni przystosowane do potrzeb osób niewidomych. Pozwala na odtwarzanie plików w formacie MP3, standardzie DAISY oraz formacie Czytawka. Dzięki syntezytorowi mowy Ivona odczytuje również pliki tekstowe zapisane w standardzie ASCII. Wyposażony jest również w dyktafon. Dzięki tym udogodnieniom urządzenie jest w pełni udźwiękowione. Użyczenie ich

najaktywniejszym niewidomym czytelnikom, osobom starszym, to priorytetowy punkt naszego projektu, bardzo oczekiwany przez użytkowników. Wypożyczanie książek mówionych polega na skopiowaniu cyfrowych plików odpowiadających danemu tytułowi na kartę pamięci o wielkości 2 cm x 2 cm. Jeżeli niewidomy czytelnik dysponuje w domu komputerem z dostępem do Internetu, można przesyłać mu pocztą elektroniczną wybrane tytuły zapisane w pliku cyfrowym.

Utworzenie internetowej strony wypożyczalni „książki mówionej”, to kolejny punkt projektu. Jest ona dostępna pod adresem www.mbp.slupsk.pl/multimedia. Zamieszczono na niej bazy katalogowe książek audio i innych zbiorów multimedialnych znajdujących się w Bibliotece. Zamierzeniem naszym jest to, aby pojawiały się na niej bieżące wiadomości dla niewidomych np. terminy i godziny spotkań, informacje o nowych książkach. Przez powyższą stronę można również skontaktować się z bibliotekarzami np. zadawać im pytania. W trakcie trwania projektu odbyły się również szkolenia niewidomych czytelników w obsłudze komputera i odtwarzaczy Czytaka.

Książka cyfrowa jest ofertą korzystną zarówno dla osób niewidomych jak i biblioteki. Ci pierwsi nie muszą już dźwigać ciężkich kaset, biblioteka zyskuje przestrzeń lokalową i nie musi magazynować fizycznych zbiorów. Książka cyfrowa nie ulegnie zniszczeniu, ponieważ wypożycza się (kopiuje) tylko cyfrowy plik a dostęp do tytułu może mieć nieograniczona ilość czytelników. W chwili obecnej w Miejskiej Bibliotece Publicznej posiadamy 861 tytułów książek w standardzie Czytaka i 600 audiobooków w formacie MP3. W krótkim czasie staliśmy się jedyną publiczną biblioteką na Pomorzu posiadającą tak duży i ciekawy księgozbiór cyfrowych książek, który stanowi podstawę dla rozwoju nowoczesnego czytelnictwa osób niewidomych w naszym mieście.